

11. ÉVFOLYAM 2. SZÁM
2014. OKTÓBER 15.

VASI ÉPÍTÉSZ ÉS MÉRNÖK

TER

KÖSZÖNTŐ

Gombás Mónika

Amikor az ember egy tízéves múlttal rendelkező lap főszerkesztőjévé válik, illik megköszönnie a támogatást azoknak, akik közreműködtek abban, hogy az elképzelés valósággá váljon. Ezúton tehát: KÖSZÖNÖM.

Nem csak azért, mert kaptam egy plusz feladatot, egy újabb szakmai kihívást a már meglévők mellé, hanem azért is, mert a lapkészítés visszahozta az életembe azt a kellemes izgalmat, amit csak az ismer, aki részt vett már effélében. Mert szeretem a munkám – hivatásomnak érzem –, de hiányzott a mindennapjaimból az az impulzus, amit csak „terepen” tapasztalhat meg a zsurnaliszta. És amit ezalatt a rövid, együtt töltött időszak alatt magaménak tudhatam, hiszen két kollégával már ténykedtem együtt: Balogh Péterrel romos kastélytúrán kattogtattam a gépet, Czeiner Gáborral a levegőben dolgoztam. Közösén készítettük a 86-os számú főút felvételeit: ő vezette a repülőgépet, én fotóztam. Hozzáteszem: a jövőben inkább biztos talajon végezném a munkám. Ami remélhetőleg hosszútávú lesz. Én ebben bízom, és tetteimmel is ezt igyekszem bizonyítani.

TÉR

Ábrahám Ferenc

Kezembem a Vasi Építész 2004. április 21-i első számával, hihetetlennek tűnik, hogy az újság tíz év múlva, a Vas Megyei Mérnöki Kamarával megerősödve, az országban egyetlen, rendszeresen megjelenő, területi kamarai kiadványként létezik.

De nemcsak létezik, a mérnöki szakterületi információkkal bővülve rendszeresen megjelenik, és eljut a többi területi kamarához is, a megye és városaink politikai és szakmai vezetőihez, az építési közigazgatás résztvevőjéhez. 2003. elején elhatároztuk, hogy a törvényben előírt és a politika által lehetővé tett kamarai szolgáltatásoknál többet, jobbat adunk. Az újság elsőbbséget élvezett, úgyszintén kamaránk új, kulturált elhelyezése és az ott nyújtható szolgáltatások, tárgyaló-előadó terem, az Építész Klub, a Műszaki Bál. Az anyagi háttér megteremtésén túl a mai napig komoly feladat az újság színvonalas tartalommal való megtöltése, amiben a szerkesztő bizottság tagjai néha embert próbáló munkát végeztek.

Az első szám köszöntőjében írtam, hogy az írott, vizuálisan és fizikailag is kézbe fogható információ egy építész számára fontosabb, mint a világhálón elérhető információ-tenger. A napi munkához amaz nélkülözhetetlen, de az újság, az a miénk. A létrehozása segítő tagtársaim kétkezi munkájának eredménye.

A kamaránk és az újság életében is nagy lépés volt a mérnöki kamarával kialakuló szoros együttműködés. Ennek eredménye, hogy tíz év után lapunkat még jobbá téve, új névvel, arculattal útjára bocsájthatjuk a következő évtizedre. Ennek a lehetőségnek a megteremtéséért valamennyi szerkesztő bizottsági és cikkíró kollégánknak köszönetet mondok, és kérem a segítségüket a további munkában.

Dr. Németh István

Köszöntöm az Olvasót az új, talán a XXI. század szín – és formavilágához jobban igazodó, megváltozott arculatú, – az új főszerkesztőnek köszönhetően is más –, felfrissült, sokoldalúbb tartalommal megjelenő közös mérnök-építész újságunkban.

Természetesen óhatatlanul azonnal felmerül a kérdés, hogy miért a változás, mi a cél? Ha egyszerűen a public relations küldetését idézzük, akkor csak az adott szervezet tevékenységének legteljesebb mértékű, hatékonyabb, korszerűbb módon történő megismertetése a belső és külső közönséggel a feladat. A mi esetünkben úgy gondolom, többről és egészen másról van szó. Arról, hogy egy országosan is példaértékű együttműködés keretében, – habár ezt néhány kétkedő tagtársunk véleménye nem osztja –, a legdinamikusabb, legmértőbb, legkifejezőbb megmutatkozási lehetőséget kell biztosítani annak a hihetetlenül nagy és értékes szellemi potenciálnak, amit a mintegy hétszáz mérnök, valamint építésmérnök képvisel a megyénkben. Ehhez pedig ne féljünk feladni a jót a jobbért, a szépet a még szebbért, a tartalmat a tartalmasabbért. Kollányi Ágoston emlékeztető filmjében, az Örök megújulásban is örök az új-játszólás, mondhatni, a reneszánsz ad éltető erőt, hitet, bizakodást a megmaradáshoz, így nincs ez másképpen a mérnökök mai anyagi, de inkább erkölcsi helyzetében sem. Ezért rendkívül fontos, hogy minden területen, minden helyzetben, minden tevékenységünkben keressük az újat, a korszerűt, mert ettől maradunk frissek és alkotókedvűek. Csak ez óv meg minket attól, hogy elszaladjon felettünk az idő.

TÉR
EGYRE KÖZELEBB BUDAPESTHEZ

4

6

ÉPÍTÉSZ PORTRÉ
KOVÁCS FERENC

TÉR
EGÉSZSÉGTURIZMUS

8

ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNK
VÍZI EMLÉKEK VAS MEGYÉBEN

10

MÉRNÖK PORTRÉ
VÁLINTH ATTILA

12

14

BEMUTATKOZUNK
KÖRNYEZETVÉDELMI NAP

HELYTÖRTÉNET
PUSZTULÓ ÉRTÉKEINK

16

18-19

EZ TÖRTÉNT

TELEPÜLÉS, TERMÉSZET, EMBER
SAVARIA NYÁRI EGYETEM

ÉPÍTETT KÖRNYEZETÜNK
AZ IKERVÁRI VÍZERŐMŰ

20

22-23

HÁZUNK TÁJA

JUBILEUMI DIPLOMAOSZTÓ
BÚCSÚZUNK
AQUA EMLÉKÉREM

EGYRE KÖZELEBB BUDAPESTHEZ

Átadták a közlekedőknek a 86 számú főút újabb szakaszát, a Szombathely – Vát közötti gyorsforgalmi utat

Tóthné Temesi Kinga
okl. építőmérnök

Érzelmi kérdés vajon Szombathelynek, Vas megyének a 86-os számú főút, vagy ténylegesen fejlődést hozhat az új út a térségnek? Kezelhető-e a sokat emlegetett párhuzamos beruházások, és található-e az egyes közlekedési alágazatok között egészséges egyensúly?

Számos tanulmány készült, mely eredményezhet szakmai vitát annak igazolására és cáfolatára is, hogy hozhat-e önmagában gazdasági fellendülést a gyorsforgalmú út megépítése. Rosszul feltett kérdésre csak rossz válasz adható, ezért nézzük inkább azt, hogy miféle sajátos szempontokra kellett figyelemmel lenni a 86-os számú főút hosszú távú tervezésekor.

A közlekedés korunk egyik kulcsfontosságú eleme. Az alapvető probléma a magas fokú mobilitás iránti igény és annak kielégítésére irányuló szolgáltatási kínálat közötti szakadékban rejlik. A közlekedési infrastruktúra egyfajta szolgáltatás, ezért különösen fontos a funkció jó megválasztása. A 86-os számú főút önmagában több szerepet tölt be: egyrészt jelentős tranzitforgalmat bonyolít le, másrészt a nyugat-dunántúli régió közúti szállítási tengelye, mely közvetlen kapcsolatot biztosít a régió hat városával, ugyanakkor levezeti a településközi – átkelési szakaszain pedig a települési – kiszolgáló forgalmat is. Ez a vegyes funkció vegyes járműösszetételt, vegyes közlekedési magatartást eredményez, mely különösen a közlekedésbiztonság szempontjából kedvezőtlen. Elsőként tehát meg kellett határozni a 86-os számú főút úthálózatban betöltött szerepét, amely alapján határozhatóak meg a tervezési paraméterek (vonalvezetés, keresztmetszeti kialakítás, csomópontok típusa, stb.).

Európa részeként a magyar úthálózatot sem lehet szigorúan kezelni. Ma már ez nyilvánvaló, azonban út

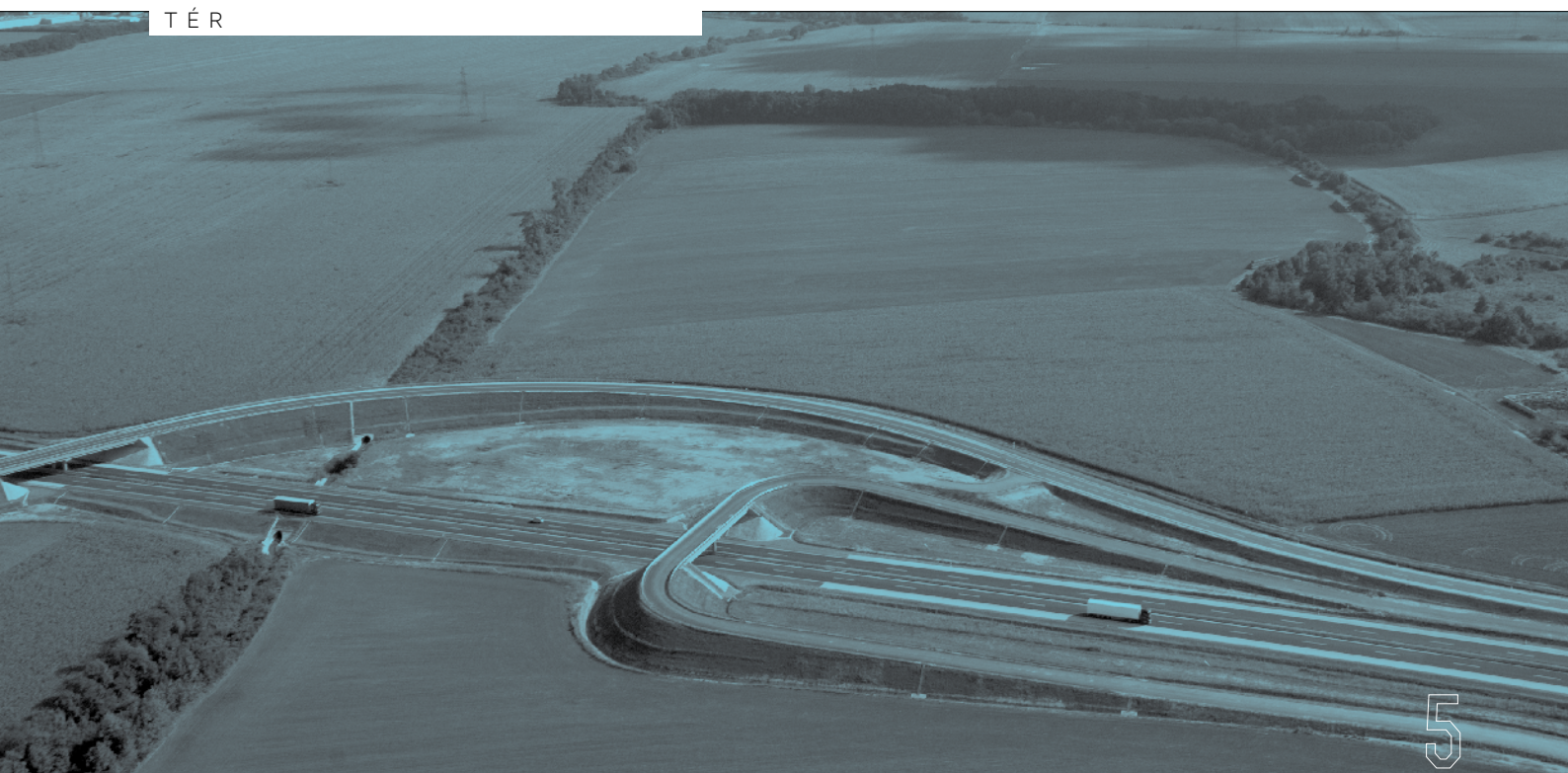
és vasúthálózatunk – mivel az infrastrukturális fejlődés nem érte el a társadalmi, gazdasági átalakulás fejlődési ütemét – még mindig hordozza az elmúlt idők béklyóit. Elsődleges szempont tehát a határon átnyúló, azonos szintű kapcsolódás. Ennek gerincét a Transzeurópai Hálózatok (Trans European Network, röviden TEN) jelenti. A TEN célja a nemzeti hálózatok egységes, rendszer- és közösségbarát összehangolása a tagállamok hálózatainak között. A mai – többségében még 2x1 forgalmi sávú keresztmetszeti kialakítású, átkelési szakaszokkal tarkított, rossz burkolatállapotú – 86-os számú főút két Magyarországon áthaladó transzeurópai folyosót köt össze.

A tranzit forgalom lebonyolításán túlmenően egyre fokozódó igény a munkaerő mobilitás igényének kiszolgálása. A térségben fejlődő autópálya ágazatban folyamatosan növekvő képzett munkaerő szükséglet jelentkezik, mely már megyén túli napi ingázó forgalmat indukál. A viszonylagosan nagy távolságok miatt különös jelentősége van az elérhetőségben az időtényezőnek. A személyszállítási közszolgáltatásban a legnagyobb kihívást az összehangolt, integrált vasúti és autóbusszos személyszállítás megteremtése jelenti. Ehhez elengedhetetlen fontosságú a vasúti és közúti infrastruktúra megfelelő színvonala. A 90-es években a tervezés a kritikus gócpontok megszüntetésére koncentrált, ezért az első tervek egyes települési elkerülő szakaszok, csomópontok átépítésére szorítkoztak. A „halálcsomópontokban” körforgalmak épültek, valamint a 86-os számú főút teljes hossza – útvonal rehabilitáció címszó alatt – átesett egy „ráncfelvarráson”, mely keretén belül – a nagy ívű kezdeti elképzeléseket követően – mindösszesen burkolatfelújítás és egységes forgalomtechnikai jelzésrendszer valósult meg. Nem került azonban lehetőség a települési átkelések teljes keresztmetszetű korszerűsítésére, kisajátítást igénylő korrekciókra.

Néhány év elteltével a figyelem ismét a 86-os számú főútra irányult. A társadalmi, gazdasági hatások következtében a főútra zúduló óriási tranzitforgalom következtében megváltoztak a fejlesztési elképzelések, és világossá vált, hogy szükséges egy biztonságos, régióközi forgalmat lebonyolító új út megépítése a jelenlegi 86-os számú főutat követve.

Az ezredfordulót követően a kivitelezési munkálatok megkezdődtek, melyek napjainkban egyre gyorsuló irányt vettek. 2016-ban a Budapest-Szombathely távolság a korábbi 2 óra 40 perces menetidő helyett alig több mint 2 óra alatt teljesíthető lesz autóval. A 86-os és a 85-ös főutak 2x2 sávú gyorsforgalmi úttá történő fejleszté-

se minden szakaszon folyamatban van. A több mint 90 km hosszú M85-M86 Győr–Csorna–Szombathely gyorsforgalmi úton, 2016 nyarán már végig 110 km/órás sebességgel haladhatnak a közlekedők. A térség számára kiemelt jelentőségű fejlesztés hatására biztonságosabb, gyorsabb lesz a közlekedés, növekszik a térség versenyképessége, javul a megközelíthetőség, a települések mentesülnek a tranzitforgalom alól. A gyorsforgalmi út megépítése az Európai Unió regionális hálózatának részeként kapcsolatot teremt Ausztria (Nyugat-Európa), valamint Budapest (és tovább Kelet-Európa) irányába. Megvalósítása elősegíti a nemzetközi tranzit hatékonyabb elvezetését, a megközelíthetőség javítását, a menetidők csökkentését, a környezeti hatások mérséklését, a közúti közlekedés szolgáltatási színvonalának és biztonságának, valamint a régió versenyképességének növelését.

A Nemzeti Infrastruktúra Fejlesztő Zrt. beruházásában ez év júliusában átadták a forgalomnak a Szombathely-Vát közötti 9,2 km hosszú gyorsforgalmi szakaszt, a Győrtől Szombathelyig tartó leendő M85-M86, 2x2 sávos gyorsforgalmi közlekedési csatorna részeként. Az új úton 110 km/órás sebességgel lehet közlekedni. A gyorsforgalmi út Szombathely és Vát között 2x2 sávon, 6,2 kilométeren új nyomvonalon, 3 kilométeren pedig Szombathely-Zanat térségében melléépítéssel épült. Az új szakasz a már 2010-ben elkészült Vát elkerülőhöz csatlakozik. A munkák 2012 nyarán kezdődtek újra. A fejlesztés során 1 db új különszintű csomópont épült a 86-os számú főút és a 8446-os jelű összekötő út (Vépi út) keresztezésében. A meglévő „Zanati felüljáró” Csorna felőli részének átépítése és szélesítése is a beruházás részét képezte. Az útszakaszon 12 db hullámosított acéllemez műtárgy létesült, melyek az állandó és ideiglenes vízfolyások átvezetését oldják meg a főpálya, illetve a földutak alatt. A fentiek mellett még 5 db vasbeton felüljáró épült.

A projekt az Új Széchenyi Terv részeként a Közlekedés Operatív Program (KÖZOP) keretében valósult meg az Európai Regionális Fejlesztési Alap (ERFA) társfinanszírozásával. A kivitelezést a Szombathely MK 86 Konzorcium végezte.

Az építés számokban kifejezve:

humuszleszedés	90.000 m ³
töltésepítés	690.000 m ³
betonalap készítés	41.000 m ³
aszfaltburkolat	40.000 m ³
útburkolati jelek	12.000 m ²
jelzőtáblák	200 db
szalagkorlát	17.000 m
fa-, cserje ültetés	86.000 db
építési költség (nettó)	7.037 millió Ft

Az M86 gyorsforgalmú út minden átadott kilométere közelebb hozza egymáshoz a régió településeit ezzel segíti a gazdaság fejlődését, mert

■ a térségben van kellő gazdasági potenciál, amely már most igényli az áru és a munkaerő nagyobb távolságú, megynén túli viszonylatú pontos, megbízható és gyors szállítását, mert

■ a települések elkerülésével javul a települések életminősége és a település távolsági elérhetőségének színvonala, és mert

■ a középső fizikai elválasztással épített 2x2 sávos útkeresztszmet hatására lényegesen javul a hatásterület (az új út és a hozzá csatlakozó visszamaradó úthálózat együttesen) közlekedésbiztonsága.

Mindehhez azonban fontos, hogy a nagyszabású fejlesztések mellett ne feledkezzünk meg a visszamaradó hálózati elemek rehabilitációjáról, az átkelési szakaszok visszaépítéséről, és nem utolsósorban a mindenkor forgalombiztonság érdekében szükséges fenntartási feladatokról sem...

A MOCSÁRI ORCHIDEÁK MEGMENTŐJE

Interjú Kovács Ferenc táj- és kertépítő mérnökkel

Gombás Mónika

6
TÉR

Az egytámaszú kötéltidak hozták lázba gyerekként. Sopronban született, egy háromszáz éves kertészdinasztia legifjabb jelöltjeként. A patinás cívis városban a Rák patak évente egyszer biztosan kiöntött. Meg akarta oldani a problémát, úgy gondolta, hídépítő mérnökként megteheti. Érdekelte az orvostudomány is, különösen az agysebészet. Végül Kovács Ferenc táj – és kertépítő mérnök lett – sokunk öröme.

Tervek a híddal, orvosi irány: akadt elképzelés – mégis kertépítés?

Édesanyám és felmenői dísznövénykertészettel foglalkoztak – több díjat, kitüntetést nyertek virágkötészeti versenyeken –, apám erdőmérnök volt, így egyenes út vezetett a budapesti kertészeti egyetemre, ott végeztem táj – és kertépítészeti szakon. A diploma után Szombathelyre kerültem, a Szombathelyi Kertészeti és Parképítő Vállalatnál, majd annak jogutódjánál, a Prenornál dolgoztam.

Miért épp itt, ebben a városban kezdte a pályát?

Nyugat-Dunántúlon akkoriban a Szombathelyi Kertészeti és Parképítő Vállalat neves cégnek számított a parképítés és faiskolai termesztés területén. Vonzó referenciákkal rendelkezett: Bükfürdő parképítési feladatait, szombathelyi lakótelepek, iparterületek, közlekedési vonalak parképítési munkáit végezték, a nagycenki, a büki, a vasegerszegi és a szelestei kastélykertben is dolgoztak. 1978-tól két éven át főleg parképítéssel, később parkfenntartással, parkfelújítással foglalkoztam. Egyik nap megrajoltam a terveket, másnap már nekiálltunk az építésnek, ez ma már nem így történik. 1985-ben visszaköltöztem a szülővárosomba: egy röpke évig egy soproni termelőszövetkezetnél próbáltam szerencsét, nem sok sikerrel, majd az erdészeti egyetemen tanítottam, de nem akartam egyetemi tanár lenni, ezért otthagytam. Akkor még nem vonzott a

tanítás, sokkal nagyobb kihívást éreztem a parképítési kivitelezésben. Így visszatértem első munkahelyemre, ahol szívesen fogadtak: 1994-ig építésvezetőként ténykedtem. Szakmai tudásom gyakorlati és elméleti kiteljesedését az ottani kiváló szakember gárda – Sövegjártó László, dr. Józsa Miklós és Juhász László – segítette. Még abban az évben két kollégával megalapítottuk a Bokor Park Kft.-t. Újra az asztal mellé ültem tervezni. Egy majdnem tízéves periódus kezdődött: életem igen termékeny, kreatív időszak, amely egybeesett az országos játszótér építési – és felújítási programmal. A szombathelyi játszótérek több mint felét a törvényben előírtak szerint felülvizsgáltam.

Mely munkákra büszke?

A Szent Márton kútja környékét, a Gayer parkot, a Derkovits – és az Oladi lakótelep több játszótérét terveztem, mint kivitelező részt vettem a Szent István park, az Ezredévi park rekonstrukciójában. Falvakban – többek között Rátóton, Lukácsházán, Ikerváron, Vaskeresztesen, Pornóapátiban – főként sportpályákat, iskolakerteket, játszóparkokat hoztam létre a tervező asztalnál. Pecölben egy személgödör helyére gondoltam ki egy játszótérter. Egyes települések falutörténeti emlékhelyeinek kertészeti rendezését is én terveztem.

Egy alkalommal egy országos pályázaton hatból öt munkája nyert. Miben különbözött az ön játszótérek az átlagtól?

A játszótértervezésnél a használhatóság és a biztonság a legfontosabb, mindez dekoratív kerti környezettel. A játékok kiválasztásánál törekedtem arra, hogy a három és a tizenkét éves gyerek is ugyanúgy megtalálja a kedvére való játszószeret. A növények biológiai igényeit mindig figyelembe vettem, lehetőség szerint a területen őshonos vagy ahhoz hasonló, lombos fákat ültettem, fontosnak tartottam, hogy a növények és a játszótéren tartózkodó felnőttek számára is kellemes környezetet teremtsék. A kerítés kötelező az állatok bejárásának megakadályo-

zására és az éjszakai látogatók távoltartására. Az előírt ütéscsillapítók legtöbbször olcsóbb anyagokból készültek költségkímélés miatt. Minden tervező munka kihívás volt számomra, hogy az európai uniós szabványoknak megfelelően a különféle területi adottságokból a lehető legjobb műszaki és kertészeti megoldást megtaláljam.

Hogyan oldotta meg a biztonsági előírásoknak megfelelően mégis olcsóbb anyagokból?

A legtöbb játszótéren homok vagy fakéreg található, nem ritka az apró szemű kavics sem: ha a gyerek elesik, ne tapadjon a ruhájára, ne hordja szét. Az ütéscsillapítók vízelvezetésére mindig gondolni kell, mert használhatóságuk a felesleges csapadékvíz elvezetésének függvénye. A játszótértervezés kertészeti, útépitési és esztétikai feladatok összessége.

Egy évtizedes játszótértervezés után hogyan folytatódott a pályája?

2003-tól négy éven át egy mélyépítő cégnél dolgoztam, eleinte a kertépítés is a profilhoz tartozott. 2007-ben azonban, amikor lehetőség adódott az oktató-nevelő munkára, úgy döntöttem, hogy a Herman Ottó Szakképző Iskolában folytatom. Az első két tanévben mindent tanítottam, ami a kertészethez kapcsolódik, 2009-től csak kertépítésre, művészeti és dísnövény ismeretekre okítom a fiatalokat. Szakmai gyakorlatokat is vezetek, járunk külföldre: Hollandiában, Ausztriában és Németországban. A hazai üzemek megismerése mellett itt gyűjthetnek diákjaink tapasztalatokat.

Mi változott meg? Korábban nem vállalta a tanítást, mitől vonzó mégis a feladat?

A kertépítő évfolyamokon már a kivitelezőként töltött éveim alatt is tanítottam. Nagy kihívás, hogy a változatos érdeklődésű gyerekeket hogyan és milyen módszerekkel motiváljam: van aki érdeklődő, tehetséges, nála az a célom, hogy felsőbb iskolába menjen tovább, és kiváló szakemberré váljon. Viszont akad olyan diák is, aki kevésbé ambiciózus, számára meg kell találni a szakmának azt a területét, amely az ő adottságaihoz a legjobban illik, amelyben képezhető, amelyben később eredményes lesz, és jól érzi majd magát. Közel harminc év szakmai gyakorlat után rövid idő alatt megállapítom már, hogy kiből lesz jó kertész, kiből lesz jó parképítő.

Fontos terület életében a hadisírgondozás. Hobbija? Hivatás?

Hadisírgondozással 1989 óta foglalkozom. Gnauck úr, aki a Német Háborús Sírokat Gondozó Népszövetség

megbízásában Magyarországon elesett német katonák sírjairól készített archívumot, ismertette meg velem a tevékenységet. Építettünk néhány katonai temetőt, közülük a legnagyobb a böhönyei, amelyben mintegy négyezer német és magyar hősi halott nyugszik, 1993-ban avatták fel. Elhanyagolt, elhagyatott régi temető volt, elvadult növényzettel, gondozatlanul. Több ezer köbméter földet mozgattunk meg. Speciális feladatként elválasztó falat is készítettünk növényekből, mivel a hősi temetőt a 61-es és a 68-as főutak elágazása közelében létesítették. A '90-es évek elején Nagykanizsán, Pápán, Győrben, Balatonkenesén is dolgoztunk hősi temetőkben, de ezeken a helyeken inkább csak növényeket ültettünk.

Ma még részt vesz hadisírgondozásban?

A diákokkal minden évben rendet teszünk a szombathelyi hősi temetőben. Tavaly a mi iskolánkat jelölték a nemzetközi hadisírgondozó tábor helyszínéül, én voltam a műszaki vezető, ez nagy megtiszteltetés volt számomra. Ahogy az is, hogy idén májusban megkaptam a Honvédelmi Minisztérium Magyar Hadisírgondozásért kitüntető cím bronz fokozatát.

Pályafutásának nagy pillanatai? Helyszínei?

1990 és 2002 között izgalmas, mozgalmas időszakot éltem meg: akkor parkosítottunk Bükkfürdőn, a golfpályán és a rekreációs parkban is dolgoztunk, de közreműködtem a szombathelyi és kőszegi parkerdők rekonstrukciójában is. Érdekes feladat volt a zalalövői vasútállomás bővítéséhez kapcsolódó védett lúp növényzetének áttelepítése. Gyönyörű mocsári orchideákat mentettünk meg.

Nyáron, a tanszünetben mivel foglalatossodik?

Ilyenkor az iskolai gyakorlathoz gyűjtök anyagokat, például különböző növények magvait. Egy kertésznek kell ismernie, hogy a leggyakoribb növények magjai milyen módon használhatók a termesztésben. Amerre járok az országban, figyelem a környezetem, nem tudom ki kapcsolni a szakmaiságot. Megnézem, hogy milyen növényeket ültettek az adott helyen, milyen szökőkutak díszítik a teret, milyenek a kerti architektúrák, a szobrok, melyek a jellemző stílusjegyek. Úgy vélem, az ember a környezetében mindenhol felfedezhet valamit, ami különleges, ami egyedi és érdekes. Hazánk minden területén megfigyelhetők helyi kertészeti sajátosságok. A szakma mesterfogásait nem tanítják, hanem egymástól kell ezeket „ellesni” – ezt nem feledtem, – talán ezért járom még mindig nyitott szemmel a világot...

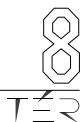
AZ EGÉSZSÉGTURIZMUS MINT „ZÁSZLÓSHAJÓ”

Mottó: „Nincs a kerek földnek még egy országa, melynek buja termékenysége, természeti kincsekben való gazdagsága vetekedhetnék Magyarországéval.”

(Eötvös József)

dr. Németh István

okl. építőmérnök, tájrendező és környezetvédő szakmérnök

A Vas Megyei Tudományos Ismeretterjesztő Egyesület 47. alkalommal megrendezett Savaria Urbanisztikai Nyári Egyetem ez évi programja „A turizmus szerepe az ország, egyes országrészek, tájegységek és települések életében és fejlődésében” témakört jelölte meg fő célkitűzésül. Az országos, térségi és települési áttekintés a turizmus (utazás, üdülés, rekreáció) helyzetéről, folyamatairól, gazdaságban betöltött lehetőségeiről, szerepéről, a keresletek változásáról, országos és térségi tervekről, fejlesztési elképzelésekről adott autentikus tájékoztatást.

A téma aktualitását az a tény is alátámasztotta, hogy az egészséges életmód szerepének felértékelődése és terjedése következtében fokozódott a termál- és a gyógyüdülések iránti kereslet, jelentősen növekedett az egészségi állapot javítása, illetve megőrzése érdekében tett utazások száma. Mindezek következményeként a gyógyulást és a megelőzést célzó turizmus, az egészségturizmus egy tartósan fejlődő, folyamatosan bővülő gazdasági, piaci lehetőség nemcsak Európában, hanem az egész világon és ebben hazánk kiváló startpozíciókkal rendelkezik.

Magyarország termál ország

Országunk rendkívüli hidrogeológiai adottságainak köszönhetően (23-27 km földkéreg vékonyodás, kedvező geotermikus grádiens, 5 °C/100 m hőmérséklet növekedés) világ szinten is egyedülálló termálvíz készlettel rendelkezik, amely területünk 70 százalékán fellelhető. Ez a különleges – magas hőmérséklete és egyben magas ásványi anyag tartalma miatt – a világon egyedülálló vízkincs a következő három fogalmi körrel jellemezhető, illetve különíthető el:

Termálvíz (hévíz): hőmérséklete a felszínre jutás helyén 30 °C feletti

Természetes ásványvíz: védett rétegből származik és oldott ásványi anyagtartalma meghaladja az 1000 mg/l-t (kivételesen 500 mg/l-t)

Gyógyvíz: olyan természetes ásványvíz, amelynek gyógyhatása klinikai vizsgálatokkal bizonyított és hatósági minősítéssel rendelkezik. Ezen adottságok legteljesebb kihasználása érdekében indította el a kormány 2000-ben az első Széchenyi Tervet, amely keretében közel 31 milliárd forint vissza nem térítendő támogatás jutott az egészségturisztikai alprogram megvalósítására. A pályázatok célja pedig az volt, hogy a meglévő létesítmények nemzetközi színvonalra fejlődjenek, valamint az ágazat versenyképességének megtartása, fokozása érdekében új objektumok építésére ösztönözzenek. A Széchenyi Terv programja által biztosított lehetőség óriási lökést adott az addig stagnáló fürdőfejlesztéseknek, amelyek napjainkig folytatódva közel 1400 termálkút üzemeltetésével 215 elismert gyógyvizet, 5 gyógyiszapot és 235 ásványvizet felhasználva valósultak meg. A szolgáltatási feltételeket pedig jelenleg hazánkban 385 fürdő, köztük 73 gyógyfürdő, valamint 62 gyógy-, 107 wellness szálló és 5 gyógybarlang biztosítja. Külön említést érdemel az a 16 gyógyhelyé minősített település vagy annak része, ahol természetes gyógytényezők (gyógyvíz, gyógyiszap, CO², klíma, stb.) találhatóak és azok igénybe vételének gyógyintézményi feltételei (gyógyfürdő, gyógyszálló, szanatórium, stb.) biztosítottak.

Az egészségturizmus hazánkban

Az egészségturizmus motivációja az egyén életminőségének a tartós vagy átmeneti javítása, amely két fő csoportban épül fel; a prevenciós, rekreációs turizmus és a gyógyturizmus. Az utóbbi a tradicionális, a késői rehabilitáción és a krónikus betegségek ellátásán alapul, azonban emellett jól elkülöníthetően megjelenik az orvosi szolgáltatások modern technológiára épülő tevékenységi köre is (fogászat, szépségsebészet, stb.).

Az Új Széchenyi Terv hét alprogramja közül az első, a kivételes adottságainkra alapozó Gyógyító Magyarország

- Egészségipar program. Ennek „zászlóshajója” elsődlegesen a fürdőszolgáltatásokra épülő egészségturizmus, melynek fejlesztési lehetőségeit a következő főbb tényezők határozzák meg:
- hazánk (régióink) kiemelkedő természeti-turisztikai adottságokkal rendelkezik,
- az egészség, az egészségmegőrzés életmód tényezővé válik,
- magas a foglalkoztatási igény az ágazatban,
- egyedülálló hagyományok alakították a fürdőkultúránkat (római, török, Budapest „fürdőváros”, stb.)

Fejlesztési célok, feladatok

A Gyógyító Magyarország program elsődleges célja az, hogy hazánk tíz év múlva Európa első számú termál- és gyógyvízre épülő egészségturisztikai, illetve egészségipari országa legyen. Valósuljon meg a tartós versenyképesség, a GDP növekedése, és a programban érintett iparágak összekapcsolódása egy országos turisztikai hálózattá, ahol

- komplex gyógy- és üdülőhelyi fejlesztések valósulnak meg, jól menedzselt egészségturisztikai térségek alakulnak ki, és jól működő rendszerek, hálózatok (klaszterek) szerveződnek

- a magyar egészségturizmus, mint „hungarikum” Európa jól elkülöníthető egyedi, speciális szolgáltatásokon alapuló „zászlóshajója” lesz, amely emelkedő vendég- és fogyasztólétszámot eredményez.

Természetesen mindezen célok elérése érdekében minden területen hatékony összefogásra, eredményes együttműködésre van szükség, hogy azon feladatok elvégzésére is sor kerülhessen, amelyek korrekt keretfeltételeket, jól szabályozott lehetőségeket biztosítanak a tervezett jövőképi célok eléréséhez, megvalósításához.

Állami hatáskörben:

- kellő eligazodást biztosító, jól követhető jogszabályi környezet kialakítása, turizmus törvény megalkotása
- a közgazdasági környezet, adószabályozás felülvizsgálata, átalakítása
- pályázati rendszerek bővítése, a hozzáférhetőség könnyítése, a diszkrimináció megszüntetése
- időtálló fürdőfejlesztési stratégia kialakítása
- a szolgáltatások állami támogatásának stabilizálása (OEP)
- a belföldi turizmus élénkítése (preferenciák, SZÉP Kártya)
- az országmarketingben az egészségturizmus szerepének növelése
- képzés, kutatás, innováció támogatása
- a közlekedési infrastruktúra kiemelt fejlesztése
- az idegenforgalmi adó felhasználásának szigorúbb szabályozása

Önkormányzati hatáskörben:

- a gyógyhelyek kiemelt és komplex fejlesztése
- a fürdővárosi településkép, települési arculat fejlesztése
- a magas színvonalú szálláshelyek növelése
- az együttműködések, integrációk támogatása (TDM)
- a vállalkozási környezet, gazdálkodási feltételek jobbítása
- az önkormányzatok szakirányú humán erőforrás felkészültségének növelése
- a tematikus turisztikai kínálatok, attrakciók támogatása

9
TÉR

Az egészségturizmus perspektívái

Az egészségturizmus – mindkét ága – a világ dinamikusan fejlődő turisztikai ágazata és ez a piac a külső determinációk miatt folyamatosan, tartósan bővülni fog. Hazánk ezen a területen igen jó pozíciókkal rendelkezik, ugyanakkor ennek megőrzése további fejlesztéseket és szemléletváltást igényel. Ehhez elengedhetetlen követelmény a következő feltételek teljesítése, illetve feladatok elvégzése:

- Magyarország egységes, a termál- és gyógyvízre épülő egészségturisztikai arculata megeremtésének felgyorsítása
- a regionális és helyi arculat kialakításához meg kell határozni és el kell fogadtatni a leghatékonyabb célcsoportot, valamint a tematizált alapú termékfejlesztést
- az egyes fejlesztések szemléletében alapvető tényező legyen a pozicionálás, az egyediséget tükröző profilok megléte, valamint a márka tudatos és következetes építése.

Összességében az egészségturizmusban meglévő lehetőségek megvalósításához olyan komplex programokra van szükség, amelyek az életminőség javítását szolgálják, az egész országra kiterjednek, térséget ölelnek át, a gazdaság felemelkedését, a munkahelyteremtést, az egészséges életmód terjedését, a környezet fenntartható fejlesztését egyaránt elősegítik. Ma már számos tudományos kutatás alátámasztja, és gyakorlatilag valamennyi szakmai vélemény megerősíti, hogy az egyik kitörési lehetőség hazánk számára az egészségturizmus, mint „zászlóshajó” programjának töretlen továbbvitele, egy „hungarikum” márkává fejlesztése.

Epilógus

„Egy nemzetnél nem az a fontos, hogy vannak-e értékei, hanem az is, hogy vannak-e értékeinek megbecsülői.”

(Egry József)

„MAGAMNAK TERVEZEK”

Interjú Válinth Attila építőmérnökkel

Gombás Mónika

10
TÉR

Nem a külvilágnak, hanem saját magának tervez, hogy belül legyen elégedett. Szerinte a mérnök ugyanolyan alkotó munkát végez, mint egy képzőművész vagy egy színházi rendező. Van, hogy bolti sorban állás közben születik meg az ötlet, amit akkor vet papírra, ha már érdemes azzal továbbgondolkodni. Rendelkezik egy érdekes, értékes tulajdonsággal: le tudja tenni a munkát, bármekkora is a nyomás rajta. Válinth Attila építőmérnök már gyermekkorában tudta, hogy ezt a pályát szeretné.

Miskolcon született 1938-ban, polgári családban. Családi mintát követett, hogy már egészen kicsiként megfertőződött a szakmával?

A bátyám gépipari felsőfokú iskolába járt, áhítattal figyeltem, mit tanul: már akkor elrendeltetett a sorsom. Az elemi Balasagymartonon végeztem, majd a budapesti Vasútépítő és Pályafenntartási Technikumban érettségiztem 1957-ben. A műszaki pálya megkedvelését és később élethivatássá válását mérnök nagybátyáimnak, technikum tanárainak – többek között a szombathelyi származású Rusa Györgynek – köszönhetem. Az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetemre – a felvételi rendszerben szokásos kontraszelekciós tényezők miatt – csak 1958-ban sikerült bejutnom. Az egyetemen mérnök szakon végeztem 1963-ban.

Végzett mérnökként hol indult a pályafutása?

A MÁV társadalmi ösztöndíjasa voltam, így a MÁV Vasúttervező Vállalatnál kezdtem az építész irodában, a statikus osztályon. A '60-as évek közepéig – a közlekedési ágazat jelentős fejlesztésének következtében – óriási és változatos feladatokkal bíztak meg bennünket. Jó néhány ismert vasbeton és acélszerkezet tervezésében vettem részt, például a Déli pályaudvar felvételi épületének statikai megtervezése is a cég projektje volt. Főnökeimtől, kollégáimtól sokat tanultam a szakmai fogások és gazdasági szemléletem bővítése terén.

Mikor és miért került Szombathelyre?

1965-ben lakásgondunk megoldása miatt feleségemmel Budapestről Szombathelyre költöztünk. A Vas Megyei Tanács Tervosztályán kaptam főmérnöki beosztást. Ebben az időben kezdődött meg Nyugat-Magyarország – korábban stratégiai szempontból elhanyagolt határövezet – felzárkóztatása, jelentős, átlagon felüli fejlesztése. Feladataim közé tartozott a vízellátás, szennyvízcsatornázás, gázellátás fejlesztésének irányítása, finanszírozásának ellenőrzése. Ebben az időszakban zajlott a megyei vízmű építési program, az akkori járási székhelyek szennyvízcsatornázási alaphálózatának kiépítése, a város földgázra történő áttérítése. Személyesen felelős voltam Bükfürdő akkori – jelenlegi virágzását megalapozó – fejlesztésének, valamint a szombathelyi 45000 m³/d kapacitású szennyvíztisztító telep tervpályázatának lebonyolításáért, az engedélyezési és kiviteli tervek elkészíttetéséért. A kivitelezéskor már nem a tervosztályon dolgoztam.

Hogyhogy?

A '60-as évek végén az egész országban, így a nyugat-dunántúli térségben is, az infrastruktúra területén szűk volt a tervezési kapacitás, ez jelentősen hátráltatta a beruházások előkészítését. A Vas Megyei Tanács – dr. Gonda György elnökkel az élen – és a budapesti Mélyépítési Tervező Vállalat vezetői megállapodtak egy MÉLYÉPTERV keretében működő, szombathelyi székhelyű tervező egység létrehozásáról. A szervezéssel engem bíztak meg. Munkám eredményeként 1970 végén megalakult a MÉLYÉPTERV Nyugat-dunántúli Közműtervező Irodája, amely hivatott volt a több megyére kiterjedő, komplex közműtervezések végzésére. Az eddigi szakmai munkásságom és a sikeres koordinálás elismeréseként 1971-től az iroda irányítására kaptam megbízást, amely maximális létszámát az 1970-es évek közepére érte el: közel hatvanan dolgoztunk. Mi terveztük Győr, Sopron, Szombathely gázhálózat rekonstrukciójának jelentős részét, a megyei járási székhelyek gáz-alaphálózatát. Több mint kétszázra tehető a megtervezett és megépült községi vízművek, szenny-

nyvízcsatorna-hálózatok és szennyvíztelepek száma. A projektek között kiemelkedő Szombathely csatornahálózatának rekonstrukciója, a Szombathely-Kőszeg szennyvízcsatornázási rendszer. Szerénytelenség nélkül mondhatom, hogy az utóbbi egyik megálmodója és megvalósításának szorgalmazója én voltam. Tervezési palettánk kiterjedt a teljes körű geodéziára, a talajmechanikai szakvélemények készítésére, a gépészeti, magasfeszültségű légvezetékek, a közép- és kisfeszültségű hálózatok, a szennyvíztelepek és vízművek folyamatirányításának, valamint utak, hidak tervezésére.

Miért alakult át később a MÉLYÉPTERV Nyugat-dunántúli Irodája MÉLYÉPTERV-Infrastruktúra Kft.-vé?

Sajnos 1991-ben a MÉLYÉPTERV csődhelyzetbe került, így 1992-ben kollégáimmal megalapítottuk a MÉLYÉPTERV-INFRASTRUKTÚRA Kft.-t, amelynek én lettem az ügyvezetője. A nyugat-dunántúli iroda és az új cég 1993 őszéig párhuzamosan működött, majd 1993 év végén a felszámoló hatékony közreműködésével megszűnt a budapesti központú MÉLYÉPTERV, és ezzel együtt szombathelyi bázisa. Az 1970-től 1993-ig eltöltött időre meleg szívvel emlékezünk volt kollégáimmal, különösen Rózsahegy Károly és Horváth Z. Kálmánné igazgatókra, akik remek menedzseléssel irányították a vállalatot. Már nem ők voltak a vezetők, amikor a mélyrepülés kezdődött. A megalakult korlátozott felelősségű társaság szellemi örököse, de nem jogutódja volt a megszűnt MÉLYÉPTERV-nek. Az új cég tervezési profiljai azonosak maradtak a megszűnt irodáéval.

Meddig tartott ez az időszak?

2004 közepén úgy döntöttem, hogy nem vállalom tovább az ügyvezetői szerepkört: eladtam az üzletrészem. Az új tulajdonos igényelte további közreműködésem, jelenleg gazdasági-műszaki tanácsadó vagyok.

Szakmai életútja és sikerei mellett vállalt közéleti tevékenységet is?

1989-ben alapító tagja voltam a Magyar Mérnöki Kamarának: rendhagyó módon 286-an hoztuk létre Budapesten. Mivel nem volt ezzel kapcsolatos rendelet, vagy a szervezet felépítésére vonatkozó elképzelés, ezért több megyére vo-

natkozóan 1989-ben alapítottuk meg az MMK Nyugat-dunántúli Csoportját. Kezdetről a Mérnöki Kamara, 1991-től a Mérnök Egylet Nyugat-dunántúli Csoportjának elnöke voltam 1996-ig. Az 1996-ban megjelenő, építész és mérnök kamarákról szóló törvény úgy rendelkezett, hogy a kamarákat megyénként kell megszervezni. A Vas Megyei Mérnöki Kamara – VMMK – alakuló taggyűlése elnökké választott, előtérbe helyezve szakmai elismerésem, figyelembe véve az MK-ban és az ME-ben végzett szervezési és irányítási tevékenységemet. 1996-tól két cikluson keresztül elnöke voltam, 2002-től alelnöke vagyok a VMMK-nak.

Elismerték gazdag szakmai életútját, közéleti munkáját?

Kaptam kitüntetések az „átkosban” és a rendszerváltás után is. Legértékesebb talán a VMMK által adományozott Bodányi Ödön-díj és a Szombathely Megyei Jogú Város Önkormányzata részéről átnyújtott Gothard Jenő-díj. 2013-ban kaptam meg aranydiplomámat, amely nem elismerés, hanem a szerencsével megélt életkor eredménye.

Folytatja eddigi kamarai munkáját?

Nem. 2010-ben elhatároztam, hogy a 2010-2014-es ciklus végén nem jelöltem újra magam. Már akkor éreztem, hogy az elnökséget frissíteni kell a plusz energiát igénylő, sokasodó feladatok megoldásához. Az lenne jó, ha – a folytonosság fenntartása érdekében – a tagság közel fele-fele arányban régi és új arcokat választana. Az elnök és alelnök esetében is így gondolom. Szeretnék több kollégánőt látni a vezetőségben, ezzel javíthatnánk a nő-férfi arányt. Itt használnom ki a lehetőséget arra, hogy köszönetet mondjak a tagságnak, hogy a huszonöt év alatt elnöknek illetve alelnöknek újraválasztottak, és ez alatt az időszak alatt a munkámban hatékonyan támogattak.

Mit fog csinálni a felszabadult idejével?

Továbbra is a MÉLYÉPTERV Kft. alkalmazottjaként gondoskodom a rám bízott komplex mélyépítési tervekről. A GEOVÁL Kft.-ben fiammal együtt, aki szintén építőmérnök, készítem a geotechnikai jelentéseket, amelyekhez a cég végzi a talajmechanikai feltárásokat, laborvizsgálatokat. Többet fogok foglalkozni a családommal, a gyerekeimmel és az unokákkal.

VÍZI EMLÉKEK VAS MEGYÉBEN

12
TÉR

Hamza István

okl. vízépítő mérnök, hidrológus

Ha egy mérnök a megyéjét járja, akkor felfigyel a természeti értékek mellett az érdekes, értékes emberi alkotásokra is. Nyilvánvaló, hogy a vízépítő mérnök elsősorban a vízzel kapcsolatos létesítményeket keresi. Negyven éves szakmai múlttal a háta mögött az embert szinte minden műhöz valami személyes emlék is fűzi. Természetesen a „vízügyi emlék” kifejezés nem kizárólag valami régiséget takar, hiszen szerencsénkre a közelmúltunk is teremtett olyan létesítményeket, amelyek figyelemre méltóak. A víz földi körforgásával, a hidrológiával foglalkozó szakember nézelődését is vizeink köré csoportosítja. Kezdjük hát Vas megye vízügyi emlékeinek bemutatását a megye legjelentősebb folyója, a Rába mentén.

A Rába Alsószölnök térségében lépi át az országhatárt és Szentgotthárd belterületén egyesül a Lapinc csallal. Az összefolyás is szép látvány, de az első érdekes megnézni való a fölötté néhány száz méterre található, a valamikori Kaszagyár átépített duzzasztója. A nagyhírű Szentgotthárdi Kaszagyár a rendszerváltást követően megszűnt, és a vízellátásának biztosítására szolgáló, a Rábán épített duzzasztója elvesztette funkcióját. A feladat nélkül maradt mű állapota a fenntartás elmaradása miatt erősen leromlott. A nagyobb károk elhárítása érdekében akár el is lehetett volna bontani, de az évtizedek során a duzzasztó már része lett a Rába hossz-szelvényének, eltüntetése jelentős mederváltozással járt volna. Ennek elkerülésére a leromlott állapotú duzzasztót az elmúlt években átépítették, és az új előírásoknak megfelelően a halak vándorlásának biztosítására hallépcsőt építettek. A vízitúrázók akadálytalan továbbhaladását csónakcsúszda biztosítja, így a funkcióját veszített duzzasztó mára turisztikai látványosság lett.

A folyó mentén lefelé haladva Csákánydoroszló határában egy árvízi emlékoszlop hívja fel magára a figyelmet.

„2008 – a Vizek Éve a turizmusban” volt.

A magyar vízügyi szolgálat egy reprezentatív kiadvánnyal, a „111 vízi emlék Magyarországon” című albummal – írta és szerkesztette Fejér László és dr. Szilávik Lajos, fényképezte Vizi Zsigmond, kiadta a Közlekedési Dokumentációs Kft.

– ajándékozta meg ekkor a társadalmat.

Az írás szerzője a forrásanyagok gyűjtésében és a kézirat szakmai bírálatával segítette a könyv kiadását. Az album gondolatvilágát követve 2014 májusában a Magyar Hidrológiai Társaság szervezésében előadás keretében mutatta be a térség könyvben megtalálható és oda be nem férő érdekességeit. A szerző örömmel köszöni meg, ha a tisztelt Olvasók újabb, bemutatandó érdekességekre hívják fel a figyelmét!

1965-ben több jelentős árhullám vonult le a Rábán és mellékvízfolyásain, köztük a mindmáig legpusztítóbb augusztus első napjaiban. Ez az árvíz a megye szinte minden jelentős településén előntéseket és károkat okozott, így Kőszegen, Szombathelyen, Szentgotthárdon, Körmenden és Sárváron is. Az árvíz után indultak meg a megye legnagyobb árvízvédelmi fejlesztései. A legtragikusabb esemény az árvíz során Csákánydoroszlónál történt, ahol hat ember lelte halálát a szennyes habokban. A szerencsétlen emberek azonban valójában nem is az árvíznek, hanem az emberi butaságnak az áldozatai. Egy körmendi iskola diákjait rendelték ugyanis ki, hogy az egyik csákánydoroszlói telepről elszabadult – úszni kíválón tudó – libákat mentsék ki az árvízből. A gyerekek csónakja és a mentésükre sietők is felborultak, így következett be a tragédia.

A műemlékekkel teli Körmenden, a Rába partján is van egy kevésbé ismert, de az én szívemnek igen kedves látványosság. A folyó vízhozama megmérésének könnyítése az 1980-as évek elején szovjet gyártmányú kötélpályás vízhozammérő berendezést helyeztek üzembe a város régi közúti hídja alatt mintegy 200 m-re. A mérőházat a '90-es évek elején átépítették, majd a berendezés mozgatóására szolgáló csörlőket és elektronikát a '90-es évek végén német gyártmányú SEBA berendezésre cserélték. A kötélpályás mérőberendezés elsősorban az árvizek forgóműves vízsebességmérő műszerrel való megmérését könnyíti meg.

A Rába és nagyvesésű mellékvízfolyásainak vízenergiáját már a régmúltban is malmokkal, vízerőművekkel hasznosították. Ezek jelentős része mára elpusztult, a meglévők többsége is felújításra, újrahásznosításra vár. A folyó menti utazásunkat fejezzük be a legjelentősebb két duzzasztó és erőmű bemutatásával.

A Sárvár melletti Ikervár évszázadok óta a Batthyányiak birtoka volt. A XVIII. században már megemlítenek itt egy vízmalmot, az Ella malmot, amelyhez a folyó rőzsegáttal duzzasztott vizét kb. 1 km hosszú üzemvíz csatorna vezette. A mai duzzasztót és erőművet a XIX. század utolsó évtizedében építették. A kivehető $22 \text{ m}^3/\text{sec}$ vízhozam közel 5,5 km hosszú, részben magas vezetőségű tápcsatornán jut az erőműhöz, ahol a víz 8 m-es esését hasznosítva termelik a villanyáramot. Az 1897-ben átadott erőmű az ország első vízerőműve. Az itt termelt villamos energia nem csak a környező települések áramellátását biztosította, de ez tette lehetővé Szombathelyen a közkedvelt villamos működését is. Az áramból még Sopron városának is jutott. A rendszerváltás után az erőművet privatizálták, és az 1990-es években felújították, de néhány régi gép az eredeti helyén maradt. A központi épületben a vízerőművek történetét bemutató kiállítás, a körülötte lévő parkban számos muzeális berendezés látható. Az elmúlt években a Rába duzzasztóművét is korszerűsítették, de lényegében nem építették át. A halak vándorlásának biztosítására – az Európai Víz Keretirányelv előírásainak

megfelelően – a duzzasztott felvív és az Öreg-Rába alacsonyabb vízszintje közé az üzemvíz csatorna kezdetétől kiindulón „hallépcsőt” építettek. Vajon mikor jutunk el addig, hogy a vízitúrázók akadálytalan továbbhaladását is rendelet írja elő?

Csak kissé kell átlépni a megyehatárt, hogy a következő látnivalót, a Nick térségében a Rábán épült duzzasztót és erőművet is megnézzük, de érdemes vállalni a fáradtságot. A duzzasztómű célja, hogy a Kis-Rábába terelt vízzel malmokat üzemeltessenek és a Kisalföldön öntözővizet szolgáltatassanak. A XIX. század elején rőzsegátak, az évszázad végén már betonból épült gát biztosította a duzzasztást. A mai, négynyílású műtárgy 1930-1933 között épült. Három, 24 m széles nyílásában – az országban elsőként – nyerges gát duzzasztotta automatikusan a vizet, az egyik középső, mintegy 10 m széles nyílás a hordalék leeresztésére szolgál. A II. világháborúban megsérült nyerges szerkezetet nem állították helyre eredeti formájában, így nem is tudott automatikusan működni. Építésének idején a nyerges gát Európában elterjedt típus volt, de a XX. század végére szinte mindenhol átépítették. Az időközben ritkasággá lett és akár vé-

13
TÉR

dendő ipari műemlékké vált nyerges gátakat azonban a szakszerű felújítás helyett az 1990-es években elbontották és most divatos tömlős gátakkal helyettesítették. Az elmúlt években a duzzasztó mellett a folyó jobb partján a halak vándorlását lehetővé tevő hallépcső, és a Rábában továbbengedendő vízhozam egy részének hasznosítására kis erőmű is épült.

A Nicki gát mellett egy kultúrtörténeti emlék megtekintésével fejezzük be utazásunkat. 1898-ban Erzsébet királyné halála után Darányi Ignác földművelésügyi miniszter rendelte el a szeretett uralkodó emlékére emlékligetek ültetését az ország különböző vidékein. A Rábaszabályozó Társulat négy ligetet létesített, amelyekből három ma is megvan: a Nicki gátnál, a vági gátörházzal szemben, és a Megág zsilipnél. A ligetekben 5-6 fa, fenyő, kőris, hársfa veszi körül a derékban eltört fát formázó beton emlékoszlopot. 1952-ben politikai akaratból utasítást adtak a ligetek megszüntetésére, de a gátőrök csak elásták a beton oszlopokat, a fákat sem vágták ki, és a 60-as években a diktatúra enyhülésével újra helyreállították a ligeteket.

A KÖRNYEZETVÉDELMI SZAKCSOPORT HÉTKÖZNAPJAI EGY SZAKMAI NAP TÜKRÉBEN

14
TÉR

Déri Lajos *okl. építőmérnök*
Kapolcsi Imre *okl. építőmérnök*

A szakcsoport

Vas megye a rendszerváltás utáni környezetvédelmi tevékenységével mindig is élen járt az ország más régióhoz képest. A hulladékgazdálkodással kapcsolatos fejlesztések közvetlen hatásként követték a Nyugat-Európában elterjedt technológiákat, mind a beruházók, mind a tervezők fogékonyak voltak erre. Harasztifaluban épült meg az ország első műszaki védelemmel ellátott hulladéklerakója 1993-ban. Szombathelyen zöldhulladék komposztáló, hulladékgyűjtő udvar szintén az elsők között valósult meg, több településen bevezetésre került a szelektív hulladékgyűjtés, hulladékkezelés.

A megye környezetvédelemmel foglalkozó mérnökei tervezőként, szakértőként és kivitelezőként is részt vettek a hulladékgazdálkodás, levegő- és zajvédelem, felszín alatti vizek szakterületeken a fejlesztések megvalósításában. A jogszabályalkotás csak nehézkesen követte az igényeket és a gyors hatásokat, a tervezők sok esetben hazai szabályozás híján az osztrák-német tervezési irányelveket alkalmazták. A mérnökök nem dolgoztak teljesen elszigetelve egymástól, de hiányzott a mérnöki kamara által biztosított szakcsoporti szerveződési szint a közös munkára, és időnként a közös fellépésre. A Vas Megyei Mérnöki Kamara alapszabályának

módosítása 2013-ban adta meg a lehetőséget a környezetvédelmi szakcsoport megalapítására, mely 19 fő részvételével múlt év júniusában megtörtént. A szakcsoport főként fiatalokból áll, idősebb, tapasztaltabb vezetéssel. A szakcsoport elnöke Déri Lajos, elnökhelyettese Gáspár Ferenc, a szakmai minősítő bizottság elnöke Kapolcsi Imre lett. Az érdeklődés hamar megnőtt tevékenységünk iránt, főként a környezetvédelmi vagy építőmérnöki végzettségűek körében, jelenleg 28 fő a létszámunk. A szakcsoporti szerveződésnek sok előnye közül talán a legfontosabb, hogy kevéssel a megalakulás után egy rövid képzést követően megkaptuk a tagozattól a lehetőséget, hogy a környezetvédelmi szakértői kérelmeket helyben véleményezzük. Ez jó gyakorlat a tagozatunknál, mivel a helyi minősítők jobban ismerik és ellenőrizhetik a szakértői kérelmeket benyújtó mérnök korábbi tevékenységét, mint Budapesten. A minősítő bizottság munkájának elismerését jelenti az is, hogy Kapolcsi Imre tagunkat beválasztották az országos kamara környezetvédelmi tagozatának minősítő bizottságába. Mérnökeink hírleveleken keresztül rendszeres tájékoztatást kapnak a területi kamarában és a tagozatban történt eseményekről, lehetőségünk van bekapcsolódni a jogszabályalkotás előkészítésébe.

Ősszel a szakterületünket érintő hatóságok munkáját kívánjuk „monitoringozni”: egy általunk kidolgozott rendszer alapján állítjuk össze a szakcsoport észrevételeit, melyeket megvitatunk velük. Nyitottak erre, ettől a hatósági munka javulását várjuk, mely megkönnyítheti az engedélyezési eljárásokat.

A szakmai nap

Szakcsoportunk fontosnak tartja, hogy tagjai tájékozottak legyenek a legújabb technológiák alkalmazásában, ismerjék a megvalósult beruházásokat. A szakmai kirándulásunk is egy ilyen létesítmény, illetve technológia környezetvédelmi vonatkozásai megismerését tűzte ki célul. A kamaránk költségvetésében biztosított lehetőséggel élve, tagjainkkal egyeztetve választottuk ki a számunkra legtöbb információt adó létesítményt, az ország legnagyobb shredderüzemét, amely 2,5 milliárd forintos beruházással 2008-ban és 2009-ben valósult meg Székesfehérváron.

Az üzem egy országos lefedettségű hulladékkezelő cégcsoporthoz tartozik, melynek éves teljesítménye 700 ezer tonna kezelt hulladék.

A telepített shredderberendezés alkalmas évi 100 ezer tonna gépjárműroncs, nagyméretű elektromos és elektronikai termék, valamint háztartásokból származó, még aprítható kategóriába tartozó fémhulladék egy műszakban történő szakszerű feldolgozására, anyagainak megfelelő szétválasztására, ezt követően ezeknek a frakcióknak a végfelhasználók, anyagában hasznosító üzemek felé való továbbításhoz történő előkészítésére.

A shredderezés tulajdonképpen egy aprítási eljárás. Tekintettel arra, hogy a hulladékok összetétele egyre inkább az összetett műszaki termékek, gépjárművek, elektromos és elektronikai kis- és nagyberendezések, komplex, bonyolult egységek felé tolódik el, így a hulladékkezelőknek is követniük kell ezt a változást, alkalmazkodniuk kell ehhez az alkalmazott hulladékfeldolgozási

technológiák kiválasztásával. A shredderüzem ezt a célt hivatott szolgálni.

A cégcsoport nem áll meg a fejlesztésekben a berendezés üzembe helyezésével: egyetemi kutatóműhelyekkel megkezdett együttműködés keretében a társaság szakemberei immáron annak lehetőségét keresik, miként válik lehetővé a shredderezési technológia melléktermékének, az ún. shredderezési könnyűfrakciónak a hasznosítása komplex feldolgozási technológia kidolgozásával, alkalmazásával.

Mindezzel a vállalat a környezet védelmét szolgálja, lehetővé téve, hogy a jövő generációinak ugyanúgy, vagy jobb állapotban adhassuk át környezeti értékeinket, mint ahogyan azt mi megkaptuk elődeinktől.

Szakmai kirándulásunk beszámolója a hulladékgazdálkodással foglalkozó szakembereken túl talán azok számára is nyújtott általános áttekintést, akik autóval közlekednek és a „levetett” járművek nem oldtimerként élnek tovább, hanem véglegesen kikerülve a forgalomból más módon hasznosulnak.

PUSZTULÓ ÉRTÉKEINK

16
TÉR

Balogh Péter
okl. építészmérnök

Ha Pató Pál uram feltámadna és körülnézne, megelégedéssel nyugtázná, hogy mennyi követője van. Valószínű, hogy még ő is erre járva megállna és megcsóválná a fejét, ha meglátná a gyöngyöshermáni városrészben a Szt. István (régebben Traktoros) u. 1. szám alatti, egykor volt Szegedy-Ensch-kastély mai romos állapotát.

Az épület természetesen műemlék, amint azt a már szinte olvashatatlan tábla is jelzi. Az L alakú, egyemeletes kastély legrégebbi része a XVI. századból eredeztethető, bolthajtásos lakótorony volt, amelyhez a XVII. vagy talán a XVIII. században árkádos szárnyat építettek. Később a XIX. század elején az egészet klasszicista stílusban átépítették, majd 1924-ben br. Enschede Sándor újabb szárnyal bővítette. A kastély a Szegedy-Ensch család birtokközpontja volt, gazdasági épületek és 750 khold földbirtok tartozott hozzá. A kor szép szokása szerint gondozott park vette körül sok növényritkasággal. A főúri életforma részeként gazdag családi levéltárral, kép- és fegyvergyűjteménnyel rendelkezett. 1945-ben a megszálló orosz katonaság vette birtokba a kastélyt hadikórház céljára. Elvonulásuk után egy ideig gazdátlan volt, maradék berendezését a lakosság széthordta. A tulajdonos br. Szegedy-Ensch Sándor, aki egyébként a szombathelyi vívóklub elnöke volt, nyugatra menekült és Innsbruckban halt meg. 1949-ben gépállomást telepítettek ide és szolgálati lakásokat alakítottak ki az épületben. 1959 után a Lenfonó és Szövőipari Vállalat kapta meg és rostlenkutató laboratóriumot és irodákat csináltak benne átépítésekkel. A vállalat 1979 és 1984 között a kutatóállomást teljesen felújította, s még egy leniparral kapcsolatos múzeumot is berendeztek egyik helyiségében. Az intézmény 1989-ben kiköltözött a kastélyból, majd az ún. rendszerváltozás környékén a privatizáció kalandos útjain át magántulajdonba került. Azóta folyamatosan

pusztul, az ablakok, ajtók nagy része már hiányzik, az intarziás parkettát felszedték, a földem több helyen beszakadt, beázik, s a címer is eltűnt az oromzatról. Mindenütt szemét, piszok és bűz, hajléktalanok nyomai. Az egykor szép, 1800 öles parkot felverte a gaz (1997-ben még 36 faj volt benne!), a melléképület összedőlt, patkányok tanyáznak a romok között. A tulajdonos általam nem ismert. Tán rokona lehet Pató Pálnak?

A lokálpatrióta polgár ezt látva felteszi a kérdést: hol vannak ilyenkor a hatóságok, az örökséget és európai értékeket oly gyakran emlegető politikusok? A kérdés sajnos költői marad. Érdemes emlékeztetni arra, hogy Szombathely a II. világháború végén az ország 5. legtöbb kárt szenvedett városa volt, 4471 épületéből 3375 szenvedett kárt, 312 megsemmisült, 1200 lakás vált lakhatatlanná. Most nincs háború, csak az emberi hanyagság és közöny végzi romboló munkáját múltunk maradék emlékeiben, s ha így megy, egyet ismét törölhetünk a listáról! A látvány lehangoló és elkésérítő, de néha eltölt a büszkeség, hogy ilyen „gazdag” ország polgára lehetek.

TELEPÜLÉS, TERMÉSZET, EMBER

18
TÉR

Czeiner Gábor
Szentgotthárd főépítésze

Idén Szentgotthárd adott otthont a XIX. Országos Főépítési Konferenciának, amelyet 1996 óta az ország önkormányzati és állami főépítészei évente más városban rendeznek meg.

Az ez évi szakmai találkozót augusztus 27-e és 29-e között az Országos Főépítési Kollégium, illetve a szentgotthárdi önkormányzat szervezte meg Szabó Zsolt fejlesztés- és klímapolitikáért felelős államtitkár valamint Füleky Zsolt építészeti és építésügyi helyettes államtitkár, fővédnökségével. A megvalósításban közreműködtek a Pannon Kapu Kulturális Egyesület, a Magyar Urbanisztikai Társaság, a Magyar Építész Kamara, a Magyar Építőművészek Szövetsége, a Szentgotthárd Város és Térsége Többcélú Kistérségi Társulás munkatársai. A résztvevők három napon át a település-termesztet-ember témájában értekeztek a magtártemplomban, amelyet a fiatalon elhunyt Németh István építész alakított át 260 személyes színházépületté 1983-ban.

A megnyitón Huszár Gábor, Szentgotthárd polgármestere, Salamin Ferenc, az Országos Főépítési Kollégium elnöke, Sáros László György DLA, a Magyar Építőművészek Szövetségének elnöke és Körmendy Imre, a Magyar Urbanisztikai Társaság elnöke köszöntötte a főépítészeket, tervezőket, minisztériumok, kormányhivatalok, építéshatóságok munkatársait, örökségvédőket, régészeket, politikusokat, szociológusokat, közgazdászokat, önkormányzati szövetségeket, szakmai, társadalmi szervezeteket és a sajtó képviselőit. A rangos szakmai rendezvényre Recek Robert, Lendva főépítésze és prof. Mag. Peter Gabrijelčič, Ptuj főépítésze is ellátogatott.

„A település termelő, árutermelő, energiatermelő, önpusztító életmódja egyre nagyobb mértékben ütközik a természet termést hozó, életet fakasztó életmódjával. Van-

nak-e eszközeink arra, hogy ezt az ütközést elkerüljük, az életmódokat egymás mellé, egymás felé irányítsuk? Mi az ember, a szakember szerepe, felelőssége ebben az egész folyamatban?” – efféle kérdések fogalmazódtak meg.

Huszár Gábor arról a folyamatról informált, amelynek eredményeként Szentgotthárd – az országban elsőként – Európai Energiaváros nemzeti minősítést és címet szerzett 2013-ban. Czeiner Gábor, a település főépítésze saját légi felvételeivel színesített beszámolóján a város építéstörténetét ismertette. Hanczár Emőke városépítési-városgazdasági szakmérnök a kistelepüléseken gazdaságosan hasznosítható megújuló energiahordozókról, dr. Reith András építésmérnök, vezető tervező Integrált tervezés – elmosódó határok címmel tartott előadást. Hangsúlyos esemény volt a kiemelkedő munkát végző főépítészek díjazása. Főépítési Életmű Díjat kapott Keresztes Sándor, az Antall-kormány volt környezetvédelmi és területfejlesztési minisztere, nyugalmazott állami főépítész. Az Év Főépítésze Díjat Papp Zoltán Tamás, Sümeg, Tapolca, Sávoly, illetve dr. Farkas Gábor, Cegléd, Dabas főépítésze vehette át.

A jelenlévők a szakmai programok után megnézték a szentgotthárdi ciszter együttest, a Pável Ágoston Helytörténeti és Szlovén Nemzetiségi Múzeumot, az egykori kaszagyárt, az Opel-üzemet, a veleméri templomot, a szalafő-pityerszeri skanzen, jártak Magyarzombafán, Őriszentpéteren, a szomszédos Güssingben (Németújváron), ahol az ausztriai biogáz fűtőművet és meglátogatták a Batthyány-kastélyt. Zárásként Magyarország legnyugatibb pontjához, a Hármashatár-Kőhöz szervezett kiránduláson névre szóló, koordinátákkal, pecséttel, polgármesteri aláírással hitelesített, többnyelvű, címeres diplomát kaptak a résztvevők. A búcsúesten Temes Zsolt a bécsi Operaház tenorja adott műsort. Jövőre Miskolc lesz a helyszín, ennek apropóján Huszár Gábor és Czeiner Gábor átadta a konferencia vendörzsláját Rostás László miskolci főépítésznek.

A 47. SAVARIA URBANISZTIKAI NYÁRI EGYETEM ÉS TERVEZŐTÁBOR

Portschy Tamás
okl. építészmérnök

19
TÉR

Idén 47. alkalommal ültek össze egy hétre a településekkel foglalkozó szakemberek, hogy újra megvitassanak egy aktuális témát: a 2014-es szakmai találkozó A turizmus szerepe az ország, egyes országrészek, tájegységek és a települések életében és fejlődésében címet kapta.

Településtervezői tapasztalatom, hogy városaink, falvaink – főként a Nyugat-Dunántúlon – a kitörés lehetőségét az idegenforgalomban látják. Az önkormányzati vezetők úgy gondolják: ez az egyetlen varázsszer, hogy a helyi gazdaság fellendüljön, az ingatlanjaikat hasznosítani tudják, a helyi termelők termékeiket eladhassák, a helyi adók révén növekedjen a bevétel, a több pénzből fejleszteni lehessen az infrastruktúrát, javítani a település arculatát. Mindez nagyon szépen hangzik – és reális cél is lehet –, a valóságban azonban ebből sokszor nem valósul meg semmi.

Miért?

Nincs megfelelő vonzerő, a településen és környezetében nincs elég program a vendégek többnapos tartózkodásához, nincs megfelelő infrastruktúra a „városi ember” igényeihez mérve, kevés a szálláshely, a szomszédos települések egymás elől akarják elcsábítani a turistákat, a helyi lakosság egy része nem szereti az idegeneket, így inkább igyekszik elzavarni, mint befogadni őket, nincs megfelelő minőségű, mennyiségű helyi termék, amivel a vendégeket el tudnák látni, stb. A településfejlesztési koncepciókban – szinte kivétel nélkül – szerepel a turizmus (falusi-, wellness-, kulturális-, zárandok-, konferencia-, rendezvényturizmus stb.), azonban az önkormányzatok sokszor még addig sem jutnak el, hogy ennek részleteit egy idegenforgalmi koncepcióban megfogalmazzák.

Mit tehet az ügy érdekében a településtervező?

A turizmus településre gyakorolt hatásait – főként hosszabb távra – nagyon nehéz modellezni. A tömeges turizmus (például szezonális üdülés) pedig a kisebb települések esetében jelentős infrastrukturális fejlesztéseket igényel, ami a szezonon kívüli időszakban kihasználatlanul áll, adott esetben a technológia nem tud megfelelően működni (például biológiai szennyvíztisztítás). A jelentős idegenforgalommal rendelkező kisebb települések esetében (például a Balaton-parton) gyakoriak az állandó lakosok és a vendégek eltérő életmódjából, igény szintjéből eredő konfliktusok. A helyi lakosság mezőgazdasági tevékenysége, az állattartás, a kora reggeli munkavégzéssel járó zajok, szemben az üdülők pihenés, csend, jó levegő iránti igénye, a késő esti, éjszakai szórakozás nem mindig tolerálható a másik oldalról. Nem egyszerű megtalálni a megfelelő harmóniát a különböző funkciójú épületek településképi megjelenése vonatkozásában sem, főként, ha az üdülési, vendéglátási, szórakoztatási célú épületek és a hozzájuk tartozó parkolók hónapokon keresztül használaton kívül, üresen állnak a település frekventált részein.

Sok városban hajtottak végre az utóbbi évtizedekben fürdőberuházást. Ezeknek nem kis része nem volt kellőképpen átgondolt, megalapozott, így nem váltotta be a hozzá fűzött reményeket. Az idegenforgalom különböző okokból nem fejlődött a várt mértékben, a fürdők kihasználtsága messze elmarad a várakozásoktól. Több esetben a fürdő fenntartása jelentős gondot okoz az önkormányzatnak, amely kénytelen bezárni azt, így a hozzá kapcsolódó szállásadó és vendéglátási vállalkozások is gondba kerülnek, sok épület, építmény kihasználatlanul, üresen áll. Ilyen, és ehhez hasonló témákkal, problémákkal foglalkoztak, keresték a megfelelő megoldást a résztvevők és előadók az ezévi nyári egyetemi kurzuson.

AZ IKERVÁRI VÍZERŐMŰ

20
TÉR

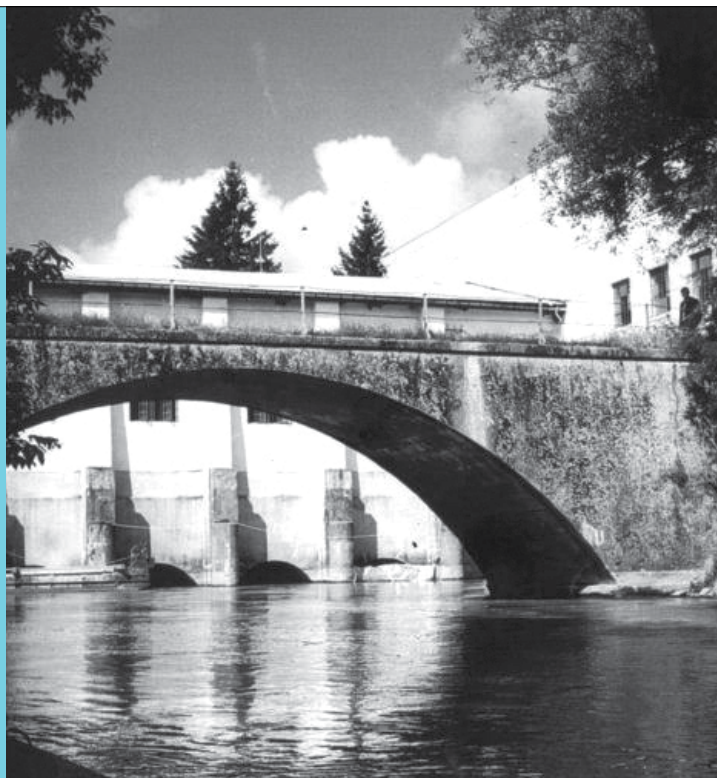
Gáspár Péter

okl. építőmérnök, építész vezető tervező

„A Vas megyei elektromos művek részvénytársaság 1895-ben alakult egy millió forint alaptőkével, Szombathely székhellyel. Telepe és üzemberendezése Magyarországon egyedül áll a maga nemében. A villamos áramvezeték hossza 66 kilométer. E vezeték 9 milliméter átmérőjű elektrolitikus vörösrézszodronyból áll és Szombathely, Sárovar és Ikervár községeket köti össze, villamos világítás és erőátvitel céljából.” – írja a Magyarország Vármegyei és Városai című monográfia, ami 1898-ban jelent meg.

Az 1890-es években Észak-Dunántúlon saját igények kielégítésére ugyan üzembe kerültek kisebb vízimalmokban kialakított áramfejlesztő berendezések, de nem beszélhettünk még közcélú áramszolgáltatásról. Magyarországon is hasonlóan, mint Nyugat-Európában megkezdődött a villamos energia munkára fogása. Ezt elősegítette az 1867-ben lezajló kiegyezés, létre hozva a monarchiát, ami hatalmas fejlődést jelentett, mind társadalmilag, mind pedig gazdasági téren.

A történelmi Magyarországon 1884-ben Temesváron elsőként alakult vállalkozás közcélú villamos energia termelése és elosztás a céljából. Budapesten 1893-ban jelenik meg a Villamos Közösségi Szolgáltatás. De azt, hogy kinek az ötletére, segítségére volt szükség arra, hogy elkészülhessen az erőmű, azt Bodányi Ödön (Szombathely Város főmérnöke 1910-ben) tanulmányából tudhatjuk meg. Bánó László, az erőmű tervezője emlékezik vissza ezen időszakra. „Szűts Bélával magánmérnöki irodánk megnyitása után, tele reménnyel és munkakedvvel az 1892-ik év elején Józsa Lászlóval értekeztünk Magyarország nagyobb vízerőiről. Ekkor értesültünk arról, hogy a Rábán Ikervár mellett nyerhetni nagyobb vízi erőt, mely

akkor csak két kis turbinával volt kihasználva. Ezt tudtuk, mert ezelőtt mind a ketten a GANZ-féle gyár mérnökei voltunk, mely gyár a szóban forgó turbinákat építette. Józsa László tett minket figyelmessé arra, hogy ott sokkal nagyobb erő is termelhető lenne. Tanulmányoztuk a dolgokat, de beláttuk, hogy azzal magunkban semmire sem mehetünk. Levelet írtunk gróf Batthyány Lajosnak, aki akkor FIUME kormányzója volt, hogy hajlandó lenne-e a szóban forgó vízerőt megvizsgáltatni, és azzal valamit kezdeni. Mondhatom, hogy technikus jobb helyen nem is kopogtathatott volna. Úgy a gróf, mint édesatyja gróf Batthyány Géza örömmel vették törekvésünket és fáradságot nem ismerve, a legnagyobb odaadással igyekeztek tervünket megvalósítani. Mint magyar mérnök, örömmel konstataáltam, hogy lelkesebb és odaadóbb munkásságot és szeretetet technikai vállalkozáshoz nem óhajthattunk volna.”

Az általános felméréseket Pech Béla hivatala végezte. Az első gondolat az volt, hogy villamos erőre helyben üzemeltetést kellene telepíteni, de végül az a tervezési program lett elfogadva, hogy a villamos energiát átviszik Szombathelyre, Sárovarra és Ikervára.

Az erőmű tervezője tehát Bánó László volt. Ő készítette a részletterveket, a turbinaház, a vízi építmények és hidak terveit. Ő állapította meg a beépített gépek méreteit. Őt bízták meg a műszaki ellenőrzéssel is, Kató Mihály beosztott mérnökkel együtt. A mérnökök az építkezés alatt folyamatosan jelen voltak, és irányították a munkákat.

Az első tervben a 8 méteres esésben két részben, két turbinaleppel kívánták megvalósítani. A vízjogot is így nyerték el, de végül egy lépcsőben készítették el a végleges tervet. Az eredeti elképzelésben három turbinával kilencszáz LE teljesítményt kívántak megépíteni, de menet közben rájöttek, ennél lényegesen nagyobb teljesítmény is nyerhető. Ez időben a váltóáramú villa-

mos energiatermelés és elosztás már ismert volt, ennek ellenére az olasz, francia, svájci területen villamos technikai szállító THURY cég által kidolgozott és alkalmazott nagyfeszültségű, soros egyenáramú energiatermelő és átviteli rendszert építettek. Az összes feszültség a „Kiinduló állomásnál 9000 Volt-ra rúg”, míg az áram intenzitása állandóan megtartotta a 65 Ampéres-t”.

Az 1899-1900 közötti bővítést követően épült új 10000 Volt feszültség 40 Amperes állandó áramerősségű 150 km-es hálózat, ami Sopront is bekapcsolta a hálózatba. 1925-ben a gépeket kicserélték GANZ gyártmányú iker Francis turbinákra, illetve forgóáramú generátorokra. Az új turbinák kamrás rendszerűek voltak. (A gépekből egy még mindig üzemel!)

A vízerőművön 1959-ben felújítást végeztek, kicserélték a Welsi-turbinákat. A tervező a Víziterv volt. A felújítás a vízi létesítményekre is kiterjedt. 1995-ben az E-ON három turbinát FLY-típusúra cserélt. Ma is ezek a turbinák üzemelnek.

A rendszerváltás után a vízerőmű magánkézbe került. Az új tulajdonos fejlesztéseket hajtott végre. A régi duzzasztóművet elbontotta, és helyette egy automatikus bukó rendszerű gát épült. A gát mellé hallépcső készült, illetve az eredeti Rába vizet egy új turbinán keresztül engedik, s ezzel a „felesleges” vízzel elektromos áramot fejlesztenek. A jelenlegi maximális összteljesítménye 2520kW, az alsó vízturbinával együtt.

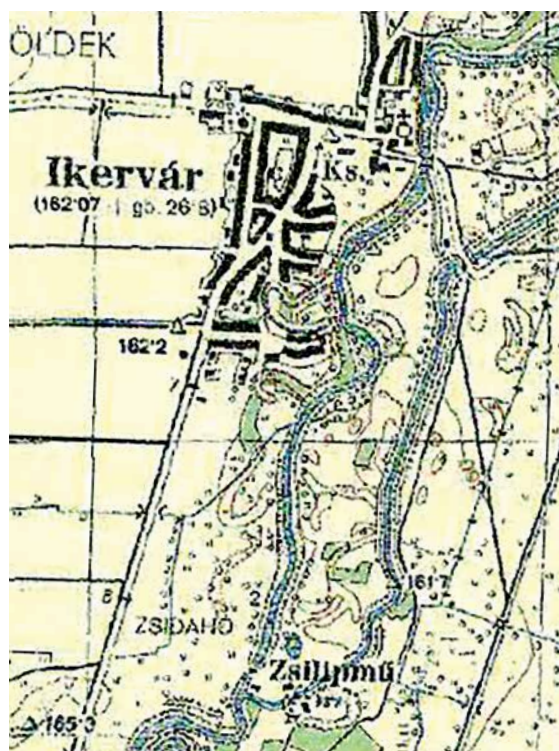
A Rába vonala és annak holtágai természetvédelmi területek. Jó lenne, ha a védelem nem csak papíron létezne! Fontos a holtágak vízutánpótlását biztosítani, ki kellene tisztítani az eliszapolódott és benőtt beeresztőket, hogy a víz természetes járása újra biztosítva legyen. A Patkó-tó zsilipén a friss víz bejárását biztosítani kell. A holtágakon nagy probléma, hogy a bedőlt fák és behulló levelek szinteljesen feltöltötték a szabad vízfelület egyes részeit.

Kellene tisztítani a partokat, illetve minimális kotrásra lenne szükség ahhoz, hogy ezek a valóban gyönyörű területek ne semmisüljenek meg, és a jövőben is helyet adjanak az egyedülálló növény – és állatvilágnak.

Források:

Vas vármegye, Magyarország vármegyéi és városai sorozat (1898-1899)

100 éves az Észak-Dunántúli Áramszolgáltató Részvénytársaság (Dürer Nyomda és Kiadó Kft. Gyula, 1995)

JUBILEUMI DIPLOMAOSZTÓ

22

Czeiner Gábor
aranydiplomás építészmérnök

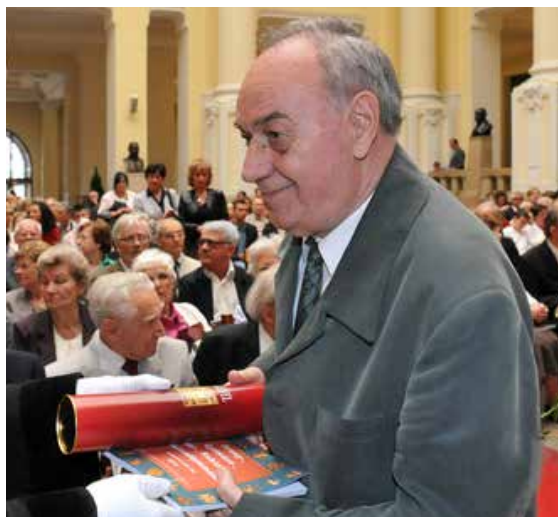
Ez év június 29-én három vasi építész utazott a magyar fővárosba. Érdemes volt! Aranyakkal megrakodva tértek haza. Aranydiplomákkal. Czeiner Gábor, Németh György és Rónai Károly ötven éve – 1964-ben – diplomázott az akkor Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetemen – mára, hál Isten újból visszakapta régi becsületes nevét, ha kicsit ki is bővítetten – Budapesti Műszaki és Gazdaságtudományi Egyetemen. A monumentális Duna-parti főépület – az Alma Mater – díszes, tekintélyt parancsoló aulája adott otthont a jeles eseménynek. Egykori évfolyamtársainkon kívül a vas- és gyémántdiplomás építészek is helyet foglaltak a neveikkel jelzett széksorokban. Rengeteg hozzátartozó, a legkisebbektől az élemedettebb korosztályhoz tartozókig is jelen volt az eseményen. Egy zivatar közepében érezte magát az ember, úgy villogtak a vakuk. Dr. Becker Gábor az Építészmérnöki Kar dékánja ünnepi beszéde után egyenként, betűrendben

szólította a jeles évforduló résztvevőit, személyesen adva át a díszes hengerbe hajtott vas – 65 év –, gyémánt – 60 év –, és arany – 50 év – diplomákat, s szorított velünk kezét fehér kesztyűs jobbujával, gratuláló, kedves szavak kíséretében. Felemelő pillanat volt. Meghatottságot kölcsönzött, némelyik idős kolléga szemében könnyeket láttam csillogni. Hangulati aláfestésként fuvolazenét hallhattunk.

A mi évfolyamunk ebédvel egybekötött évfolyam-találkozót is tartott, ahol jó hangulatban, kedvesen lapogattuk meg egymás hátát, s öleltük meg rég nem látott cimboráinkat. Bizony voltak közöttünk olyanok is, akikkel ötven éve nem láttuk egymást.

A hazavezető úton peregtek az ember lelki szemei előtt az elmúlt félszázad eseményei.

A megjelenésében igényes oklevél, bekeretezve, méltó helyet kapott szobám falán.

TÉR

BÚCSÚZUNK

Tekauer Tamásné Krutzler Gizella (1942-2014)
Tudtuk, hogy évek óta betegeskedik, mégis megdöb-
bentünk, hogy BABI (mert így hívtuk) meghalt. Hiszen
megszoktuk, hogy amikor statikusra volt szükség, szinte
mindig megtaláltuk. Küzdelmes korban éltünk. 1970-
ben a Műegyetemen levelező hallgatóként végzett,
közben már a VASITERV-nél dolgozott. Később az I-es
iroda statikus csoportvezetője volt a Tervező Iroda meg-
szűntéig. Ekkor a Városházán talált munkát, előbb az épí-
tészati, majd a beruházói munkaterületen köztisz-
teletnek örvendő. Közben magántervezőként kamarai
tagunk is volt.

Munkájában került a vitákat, inkább – ameddig lehe-
tett – alkalmazkodott, kompromisszumokra törekedett.
Gondos családanya és nagymama volt, a ferences világi
rend tagjaként is tevékenykedett.

Családja és volt kollégái nagy számban búcsúztatták a
szombathelyi ferences templomban. (E templom al-
templomában nyugszik Hefele Menyhért, Szombathely
nagy barokk építészé is.)

Kedves Babi, nyugodjál békében!

Vincze Csaba
okl. építészmérnök

AQUA EMLÉKÉREM

A vízgazdálkodásban végzett kimagaslóan eredményes
munkájáért és eredményes társasági, szervezeti tevékeny-
ségéért Pro Aqua emlékéremmel tüntette ki a Magyar Hid-
rológiai Társaság (MHT) dr. Németh Istvánt, a Vas Megyei
Mérnöki Kamara elnökét július 2-án Szegeden az MHT or-
szágos vándorgyűlésének ünnepélyes megnyitóján.

ELHUNYT JENEY LAJOS

Augusztus 18-án, Budapesten, életének 81. évében Jeney
Lajos Ybl-díjas építészmérnök, a főépítési társadalom do-
ajenje, életműdíjas főépítész, az általa 1984-ben alapított
Kós Károly-díjjal kitüntetett Szigligeti Táj- és Településvédő
Kör tiszteletbeli elnöke, a hazai nevelésügyi épületek nagy
tudású, szaktekintélye. Nem utolsósorban megyénk, váro-
sunk önzetlen pártfogója, lapunknak, melyet rendszeresen
olvasott, „tisztelgő elismerője” volt. Életművet, emléke-
det, nyílt szívűséget, egyenes gerincű, szókimondó, ka-
rakán magyarságot kegyelettel megőrizzük.

Czeiner Gábor
okl. építészmérnök

TÉR ■ A Vas Megyei Építész Kamara és a Vas Megyei Mérnöki Kamara közös lapja ■ Alapította: A Vas Megyei Építész Kamara ■ Alapítás éve: 2004
Megjelenés: kéthavonta 800 példányban ■ Az újságban megjelenő adatok valóságtartalmáért a kiadó nem vállal felelősséget.

Főszerkesztő: Gombás Mónika ■ A szerkesztő bizottság elnöke: Vincze Csaba, társelnöke: Tóthné Temesi Kinga ■ A szerkesztő bizottság tagjai:
Ábrahám Ferenc, Balogh Péter, Budai Ferenc, Czeiner Gábor, Horváth Gyula, Vladimir, Kiss Albert, Lakosi Ilona, Takács András, Válinth Attila ■ Címlapon:
86-os számú főút ■ Címlap fotó: Gombás Mónika

Arculattervezés: Yellow Design ■ Tördelés, nyomdai előkészítés: Dpix Kft. ■ Nyomdai munka: Yeloprint Kft. 9700 Szombathely, Géfin Gyula utca 11-13.
Ügyvezető igazgató: Dávid Péter ■ Terjesztés: Vas Megyei Építész Kamara, Vas Megyei Mérnöki Kamara ■ Hirdetésfelvétel: Vas Megyei Építész Kamara,
Vas Megyei Mérnöki Kamara ■ 9700 Szombathely, Thököly Imre utca 14. ■ Tel: 94/342-120 ■ vmtek@freemail.hu, info@vasimk.hu ■ Kiadja: Vas Megyei
Építész Kamara, Vas Megyei Mérnöki Kamara ■ Felelős kiadó: Ábrahám Ferenc, a Vas Megyei Építész Kamara elnöke ■ ISSN: 2064-9215

